

ZDENĚK JIROTKA - SATURNIN

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

humoristický román (próza, epika)

Literární směr:

vydáno r. 1942 – autorova prvotina; česká literatura za německé okupace

Slovní zásoba:

spisovná, občas lehce zastaralá (infinitivy - chovati) a velice vtipná čeština; zajímavá a neobvyklá slovní spojení

Stylistická charakteristika textu:

častá charakteristika; humorné, absurdní a satirické prvky; časté dějové zvraty; text obsahuje i čtené dopisy; dialogy; humorné ilustrace

Vypravěč:

vypravěčem je úředník (přímý účastník děje; -ich forma), který si najme Saturnina

Postavy:

SATURNIN: sluha s nepředvídatelným chováním a odvážným smyslem pro humor; pracovitý a inteligentní; VYPRAVĚČ: před ostatními chce vždy vypadat solidně; nechá se Saturninem prakticky ovládat; TĚTA KATEŘINA: jediné, po čem touží, jsou dědečkovy peníze; je nenasytná, falešná a umí se přetvářet; MILOUŠ: nešikovný syn tety Kateřiny; BARBORA TEREBOVÁ: krásná slečna; DĚDEČEK: bohatý člověk; pohrává si s ostatními díky jejich touze po jeho rozsáhlém dědictví; DOKTOR VLACH: má zvláštní a tvrdší smysl pro humor; STRÝC FRANTIŠEK: již po smrti; manžel tety Kateřiny a bývalý majitel továrny na mýdla

Děj:

vypravěč – úředník, žijící klidným životem, si najme sluhu Saturnina → ten například začne roznášet historky o dobrodružných výpravách svého pána na safari → jednoho dne vypravěč přijde do prázdného bytu a zjistí, že ho sluha Saturnin přestěhoval do hausbótu (obytná loď na břehu řeky) → přesto zůstává zcela pasivní a se situací se smiřuje → do hausbótu jim však vnikne teta Kateřina se svým synem Miloušem a troufale vyhodí vypravěče z jeho kajuty → Saturnin je však vyděsí, a tak oba utečou → poté se děj odehrává na dědečkově sídle, kam jsou pozváni mnozí hosté, jako například rodinný přítel doktor Vlach nebo krásná slečna Barbora, kterou zná vypravěč z tenisového klubu → znovu se však ukazuje i teta Kateřina se synem Miloušem, kteří kazí ostatním příjemné strávené dny → Saturnin mimo jiné naučí dědečka džiu-džitsu (bojové umění) → povodeň poté strhne most, jedinou příjezdovou cestu k sídlu, a zapříčiní kompletní výpadek elektřiny → všichni jsou tak nuceni si pouze vyprávět příběhy a chodit na procházky → vypravěč se mezitím sblíží se slečnou Barborou → Milouš o ni má však také zájem → vypravěč se ho společně se Saturninem úspěšně pokusí ztrapnit a odhalit jeho skutečné vlastnosti → jelikož začnou docházet zásoby, rozhodnou se, že pěšky obejdou pramen řeky → když po náročném putování dorazí až ke strženému mostu, zjišťují, že je most už znovu postavený → vrátí ze zpátky do domu, kde se zraněného dědečka ujme teta Kateřina, začne mu podlézat a tropit různé scény → dědeček je z ní natolik otráven, že začne předstírat šílenství → to tetu Kateřinu donutí se od něj vzdálit → navíc se rozhodne, že sepiše falešnou závet, kde všechny svůj majetek odkáže na charitu (což mu také poradil Saturnin) → poté teta Kateřina dokazuje svoji bezcharakternost, když dědečkovi vyhrožuje soudem a nakonec odjede → v závěru všichni odjíždějí a vracejí se ke svým vlastním životům → vypravěč pozve slečnu Barboru na schůzku, teta Kateřina se šikovně vdá a Saturnin přechází do služeb dědečka, který si ho velice oblíbil (společně si otevírali kancelář pro uvádění přehnaných scén z literárních děl do reálnější podoby)

Kompozice:

kniha je dělena na jednotlivé kapitoly

Prostor:

Praha a okolí (venkov)

Čas:

nejasný (zřejmě 1. třetina 20. století)

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

humorné zobrazení boje o dědictví a zkaženého lidského charakteru

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

Adolf Hitler jmenován německým kancléřem (1933); Edvard Beneš se stal 2. československým prezidentem (1935); podepsání Mnichovské dohody Německem, Velkou Británií, Francií a Itálií (1938); všeobecná mobilizace v Československu (1938); Československo na základě Mnichovské dohody odevzdává Německu Sudety (1938); 2. světová válka (1939-1945)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

ke konci 30. let strach z nacistického Německa; za 2. svět. války tvrdý vliv německé okupace

Kontext dalších druhů umění:

MALBA: Emil Filla (1882-1953); František Kupka (1871-1957); Josef Lada (1887-1957); Max Švabinský (1873-1962); FILM: Hugo Haas (1901-1968); Vlasta Burian (1891-1962); Raoul Šchránil (1910-1998)

Kontext literárního vývoje:

probíhala literární tvorba za německé okupace - např. Karel Poláček (Bylo nás pět) nebo Eduard Bass (Cirkus Humberto)

AUTOR

Život autora:

Zdeněk Jirotka (1911-2003) – český spisovatel a fejetonista; autor humoristických děl, zejména románů a povídek; nar. se r. 1911 v Ostravě (jeho otec vlastnil reklamní agenturu) → odmaturoval na SŠ v Hradci Králové → vstoupil do armády, kde působil až do roku 1940 → díky velkému úspěchu své románové prvotiny Saturnin se od r. 1942 věnoval již pouze literatuře → za 2. světové války působil také v Lidových novinách, po válce pak ve Svobodných novinách nebo v humoristickém týdeníku Dikobraz → v letech 1953-62 pracoval v Československém rozhlasu → zemřel r. 2003 v Praze; se svou ženou vychovali 2 děti

Vlivy na dané dílo:

suchý anglický literární humor (např. anglický spisovatel Jerome Klapka Jerome); dílo Nedostižný Jeeves od anglického spisovatele Pelhama Grenvillea Woodhousea

Vlivy na jeho tvorbu:

záliba v humorných tématech

Další autorova tvorba:

jeho další tvorba je tímto dílem značně zastíněna; tvořil zejména humoristické knihy; např. Muž se psem; Profesor biologie na žebříku; Sedmilháři; aj.

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Saturnin (český film; 1994) – hraji: Oldřich Vízner, Ondřej Havelka, Milan Lasica, aj.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

kniha zaznamenala ve své době velký úspěch → dodnes je veřejností vnímána velice pozitivně (r. 2009 – vítězství v anketě Kniha mého srdce)

Dobová kritika díla a její proměny:

literární kritika označuje román za nejlepši autorovo dílo